

מאימתי פרק ראשון ברכות

לח א מיי פ"ח מהל' ק"ש
הל' י (ממ"ג שנין יח)
טושיע אר"ת סמון רלה
ספ"ד:
לח ב מיי פ"ח מהל' קרנן
פסח טו' :

תורה אור השלם

1. ואכלו את הבשר
בזילה הזה צ"ל אש
מריס
שמות יב ח
2. ועברתי בארץ מצרים
בזילה הזה והביתי כל
בבד בארץ מצרים מאד
ועד במקומו ובכל אלהי
מצרים אעשה שפטים אני
שמות יב יב
3. וקחתי אתו
מקציתם וקציתם נעליכם
בדרכים ומקציתם בידכם
ואכלתם אתו בחפזו פסח
הוא לך: שמות יב יא
4. ולא תותירו מקנטו עד
בקר ותתירו ממנו עד בקר
באש תשרפו: שמות יב י
5. כי אם אל המקום אשר
יבחר יי אלהיך לשכן שמו
שם תזבח את הפסח בערב
כבוא השמש מועד צאתך
ממצרים: דברים טו ו
6. שמור את חודש האביב
ועשית פסח לך אלהיך כי
חדש האביב הוציאך יי
אלהיך ממצרים לך: דברים טו א
7. ויטעו מרעסם בחודש
הראשון בחמשה עשר יום
לחודש הראשון ממחרת
הפסח יצאו בני ישראל
בין רמח לעיני כל
במדבר לג ג
8. דבר נא באזני העם
וישאלו איש מאת רעהו
ואשה מאת רעותה כלי
כסף וכלי זהב: שמות יא ב

לעולם ימא הוא. ואם תאמר ליתני שתי פעמים קודם הנך
החמה והיו רבותא עפי דלפילו קודם הנך הוי זמן
דקריאת שמע של שחרית. וי"ל כדפרישנא דהאי יימנא לענין שאר
מזות. אבל לענין ק"ש הואיל ואיכא אינשי דגנו לאו זמן קיימה הוא.
ותימא דקשיא דרבי עקיבא אדר'

עקיבא דהכא קאמר לאחר הנך ולקמן
(עמוד ג) קאמר משיכיר בין חמור
לערוז דהיינו אפילו קודם. וי"ל דמרי
תנאי אליבא דרבי עקיבא. אי נמי
יש לומר יימנא הוא אפילו גבי קריס
שמע דהא זמן קיימה הוא והא דלא
נקט ז' פעמים קודם הנך משום
דבעי לנאשמועין שאינו יולא בשל לילה
אחר הנקט: **ובלכר שלא יאמר**
השכיבנו. פירש צקוטערס אמילתא
דר"ש בן יוחי דקורא קודם שיעלה
עמוד השחר קאי. ונראה לי דלא
ודאי זמן שכיבה הוא ומאי למימר
השכיבנו. ועוד דהוה ליה למימר
אמאי דסליק מיינה. ופי' השך מקוצי
דקאי אקודם הנך דסליק מיינה ולכן
קאמר ללא מני למימר השכיבנו דלאו
זמן שכיבה הוא כיון שעלה כבר עמוד
השחר אפילו קודם הנך:

ר' אלעזר בן עזריה אומר
נאמר כאן בלילה

הזה וכו'. וא"ת היכי מני למימר רבי
אלעזר בן עזריה עד חלות והכתיב
לא תותירו ממנו עד בקר (שמות יב)
דמשמע עד בקר מיהא מני לאלול.
ויש לומר דמני למימר דהכי קאמר
לא תעשו דבר שיצא לידי נותר עד
הבקר. שאם לא יתא נאכל עד חלות לא
מוכל לאולול ולא לשורפו דלילה דקא
אמרין ז' ביום אתה שורפו ואי אתה
שורפו דלילה ואם כן ישאר עד הבקר:
אלא

הבשר בלילה הזה רבי אלעזר בן עזריה אומר נאמר כאן בלילה הזה ונאמר
להלן² ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה מה להלן עד חלות אף כאן עד חלות
אמר ליה ר' עקיבא והלא כבר נאמר³ בחפזו² עד שעת חפזו א"כ מה תלמוד
לומר בלילה יכול יהא נאכל כקדשים ביום תלמוד לומר בלילה בלילה הוא
נאכל ולא ביום בשלמא לר' אלעזר בן עזריה דאית ליה גזירה שוה אצטרך
למכתב ליה הזה אלא לר' עקיבא האי הזה מאי עביד ליה למעוטי לילה אחר
הוא דאתא סד"א הואיל ופסח קדשים קלים ושלמים קדשים קלים מה שלמים
נאכלין לשני ימים ולילה אחד אף פסח נאכל שתי לילות במקום ב' ימים ויהא
נאכל לב' לילות ויום אחד קמ"ל בלילה הזה בלילה הזה הוא נאכל ואינו נאכל
בלילה אחר ור' אלעזר בן עזריה מלא תותירו עד בקר נפקא ורבי עקיבא אי
מהתם הוה אמינא מאי בקר בקר שני ורבי אלעזר אמר לך כל בקר בקר
ראשון הוא. והני תנאי כהני תנאי דתנאי⁵ שם תזבח את הפסח בערב כבוא
השמש מועד צאתך ממצרים ר' אלעזר אומר בערב אתה זוכה וכבוא השמש
אתה אוכל ומועד צאתך ממצרים אתה שורף רבי יהושע אומר בערב אתה
זוכה כבוא השמש אתה אוכל ועד מתי אתה אוכל והולך עד מועד צאתך
ממצרים א"ר אבא הכל מודים כשנגאלו ישראל ממצרים לא נגאלו אלא בערב
שנאמר ה' הוציאך ה' אלהיך ממצרים לילה וכשיצאו לא יצאו אלא ביום שנא'
ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה על מה נחלקו על שעת חפזו ר'
אלעזר בן עזריה סבר מאי חפזו חפזו דמצרים ורבי עקיבא סבר מאי חפזו
חפזו דישאלה תג"ה ה' הוציאך ה' אלהיך ממצרים לילה וכי בלילה יצאו והלא
לא יצאו אלא ביום שנא' ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה אלא מלמד
שהתחילה להם גאולה מבערב: דבר נא באזני העם וגו' אמרי דבי ר' ינאי
אין נא אלא לשון בקשה אמר ליה הקב"ה למשה בבקשה ממך לך ואמור
להם לישראל בבקשה מכם שאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב שלא יאמר
אותו

ללאת: חפזו דמצרים. מכת בכורים שעל ידם נחפזו למהר לשלחם: חפזו דישאלה לא שמעו להם ללאת עד בקר:
אזו

והאי דקרו ליה לילה. דקאמר יולא בן ק"ש של לילה: משום דאיכא
דגנו. וקרינא ביה ובשכבך: **ובלכר שלא יאמר השכיבנו.** הקורא ק"ש
של לילה שחרית סמוך לעמוד השחר לא יאמר השכיבנו שאין עוד זמן
תחלת שכיבה אלא זמן סוף שכיבה: **דאשכחור.** וישנו וגרדמו עד
לאחר עמוד השחר: **בשעת הדחק.**

אלא שלא בשעת הדחק לא: **ולא גרס אלא:**
אמרי ליה. לרבנן גמילאל. ולא גרס אלא:
רבנן פליגי עילוהו. כלומר מי פליגי
רבנן עליך דהא דלמרי עד חלות דוקא
קאמרי ללא משמע להו ובשכבך כל
זמן שכיבה אלא כל זמן שדרך בני
אדם להתעסק לילך ולשכב ומיהו דהא
פליגי אדר' אליעזר דאלו רבי אליעזר
סבירא ליה זמן עסק שכיבה אינו
אלא עד האשמורה הראשונה ולרבנן
עד חלות. ואת סבירא לך ובשכבך
כל זמן שזני אדם שוכבים והיינו כל
הלילה ויחיד ורבים הלכה כרבים:
או דילמא כווסף סבירא לכו. ומשמע
לכו ובשכבך כל זמן שכיבה והא
דקאמרי עד חלות הרחקה הוא כדי
לזרז ומיהו היכי דלמנסי ולא קרא
קודם חלות עדיין זמן חיובא הוא
ומחייבי ונפקי די ק"ש בזמנו: **כווסף**
סבירא לכו וחייבין אדם לקרס
גרסינן. ולא גרסינן מומרים דלפילו
שלא בזמנו תנן (עמוד ג) הקורא מכאן
ואילן לא הפסיד כלום הקורא
בתורה: **שעת חפזו.** משמע שכיבה
והיינו עמוד השחר כדכתיב לא תלאו
איש מפתח ביתו עד בקר (שמות יב):

יכול יהא נאכל. כשאר קדשים ביום
שחיתו כדרך תורה שאף היא זמן
אכילתה יום א' ואוכל והולך כל יום
שחיתתה והלילה עד הבקר (ט) דקין
תורה דכתיב ביום קדשו יאכל (ויקרא
ז) **מה שלמים נאכלין לשני ימים ולילה**
אחד. שנימתי דכתיב ביום וזכחם
יאכל וממחרת (שס יט) אף פסח נמי
הואיל ואינו נאכל אלא דלילה נוקים
שני לילות במקום שני ימים דשלמים
ויהא נאכל בשני לילות ויום א' לא
שיאכלנו ביום אלא שיהא שעות זמן
שלא יפסל דאכילה בשני ההמנות
היום ויאכלנו דלילה השני (א) קמ"ל:

שם תזבח את הפסח בערב כבא
השמש מועד צאתך ממצרים. הכי לך
שלשה זמנים שאינם שוים. בערב כי
ינטו כללי ערב היינו לאחר חלות
נסתלקה חמה מראש כל אדם ונטתה
למערב. כבא השמש משחשכה. מועד
צאתך ממצרים דבקר. כיצד יתקיימו
כולם. בערב לזמן שחיתה. כבא השמש
התחלת זמן אכילה. מועד צאתך זמן
שריפה כלומר דבקר הוא נעשה נותר
שהגיע זמן שריפה אלא לפי שאין
שורפין קדשים ביום טוב ממתנין
לו עד בקר שני: **עד מתי אתה**
אולל. היינו כר"ע אל תתא קמא
עד חלות לילה הוי זמן אכילה ומו
לא דאי לא מאי גינייהו: **הכל**
מודים. רבי עקיבא גופיה מודה
שהלילה מ' מחלות ואילן היתה שעת
חפזו דמצרים לשלחם מן הארץ:
מערב נגאלו. נתנו להם רשות
ללאת: חפזו דמצרים. מכת בכורים שעל ידם נחפזו למהר לשלחם: חפזו דישאלה לא שמעו להם ללאת עד בקר:
אזו

(א) נלקמן י: שבת טז. לט:
קמו: עירובין מז. זר. ימנות
ס: כמזנות ס: ב"ק כ: בימ
ל: ק"ל. כבא תנא מ: קרי.
קנה: שנוטות כה. חולין זר.
זר. קל: ממוז: ג: גשין
יט. שבת מה. עירובין מז. מזה
ט: וי' חופות פסחים פט.
ו: ט: ג: (א) נלקמן ל: שבת ס:
קל: בילה ל: יומא ל: ימנות
מ: מו: מו: ב"ק קב. ע"ו ג.
בכורות ל: מזה ל: מט.
(ד) וי' חופות פסחים פט.
ט: וי' דללו: (ס) פסחים קב:
מגילה כה. וזכחם ט: מכילתא
דר"י פרשת בא (ו) ספרי י:
ראה (ו) ספרי שם. (ח) וי' חופות
יור: סנהדרין מג: פט.
(ט) דברים ו: (י) כפר"א:
שנהגאלו (ס) וי' חופות יומא
ל: ד' דה"ל (ז) וי' חופות ג.
וזכחם ט: :

הגהות הב"ח

(א) גמ' ולא זו בלכר הכי
קאמר כלל ויחיד אמרו
ממק: (ב) רש"י ד"ה
יכול יהא וכו' עד הבקר
מן התורה דכתיב ביום:
(ג) ד"ה מה שלמים וכו'
בלילה השנית. י"ב ורש"י
סוף פסחים דף ק"ב ע"ב
הניא תחלה פ' רביעי דהכא
ואח"כ כתב חז"ל ולי נראה
שאף ביום שנימתי יאכל דהא
בלילה הוה לא טא למעט
אלא יום שחיתו עשני לילה
הראשון של פסח אבל ממק
ואילן יאכלנו עד עמוד השחר
של ליל שני קמ"ל עכ"ל:

מוסף רש"י

עד שעת חפזו. שנהגאלו
ללאת היינו עד הבקר (פסחים)
קב. ובעיני וזכחם זר. יהא
נאכל כקדשים ביום. ביום
וזכחת קודם שחשך תחיל
לאוכלו אם יצאה וזכחם שם.
ויהא נאכל לב' לילות
ואילן יאכלנו עד עמוד השחר
הלילות ללא ליהיו נותר עד
ע"ו (פסחים קב):